

Samelbd.

0/0

die,

10
FELICITATIS
ÆTERNÆ RATIONEM
EX MENTIS
HUMANAE
NATURA

DEMONSTRAT

ET
AUDITORES HUMANISSIMOS
AD
ORATIONES
DUAS ALUMNORUM
DISCEDENTIUM

AVDIENDAS

PER OFFICIOSE INVITAT

M. Michaël Henricus Reinhardus,

Lycei Torgav. Rector.

Torgavia, imprimebat Io. Gottlieb Peterzell.

MEMORIAM
HILMANNAE
NATURA

CHRISTOPH
M. M. M. M. M.

In Museo Historico Kempferi

Cum ea sit seculi nostri & protervia & miseria, ut mul-
ti eo maiori iure ingenii gloriam sibi vindicare se pos-
se arbitrentur, quo diligentiores perspicacioresve in
gravisimis doctrina Christiana preceptis scurrili ra-
tione & arte vel irridendis, vel reprehendis reperiantur:
sane tantum abest, ut eorum, qui rationem rectam religionis
sanctissimae doctrinae non repugnare demonstrant, industria
aut contemni aut culpari omnino debeat, ut potius omni mo-
do sit acuenda & laudanda, modo religiose in re tanta & pro
huius dignitate versetur. Quid enim prohibet illos juratos
veritatis divinae hostes suis armis, suis telis, quibus tantope-
re confidunt, oppugnare atque confodere? Accedit iucun-
dissima contemplatio sapientiae divinae, quam nunquam ratio
humana explorare sincere ausit, quin semper ad religiosissi-
mam eius venerationem vehementissime abripiatur. Quod si
igitur iam coner ostendere, de felicitate aeterna nihil codi-
cem sacrum docere, quod non ratio hominis recta probet aut
potius admiretur, brevis haec commentatio nostra eo iustio-
rem merebitur excusationem, quo utiliore operam hanc
nostram iuventuti nostrae fore confido, quando philosophiae,
quam didicerunt, nonnullam vident utilitatem.

Profecto si ratio humana videt, ea, quae codex sacer de fe-
licitate aeterna docet, ita instructa atque composita esse, ut
ex iis omnibus gaudium summum & perpetuum efficiatur at-
que oriatur, quid iure in felicissima hac doctrina accusabit?
Si statum voluptatis continuae recte appellamus felicitatem,
summa sane felicitas sit continuus sensus gaudii, quod ab ip-
sa voluptate, si est insignis, proficiscitur. Videamus igitur
qua ratione voluptas illa insignis, quam gaudium dicamus,

exoriat, & quid de felicitate illa futura liber divinus com-
monstret.

Quotiescunque aliquod bonum, quod rem quam piam
perficit, animadvertimus atque cognoscimus, toties iucun-
dissimo voluptatis sensu afficimur atque perfundimur. Ea e-
nim est mentis nostræ natura, ut, quid sit voluptas illa dul-
cissima, non tam intelligat quam potius sentiat, causam ta-
men voluptatis, quæ est boni alicuius contemplatio, semper
eamdem perspicue & clare videat & deprehendat. Quo fit,
ut, quamprimum, quod bonum iudicavimus, aut nihil boni-
tatis habere aut omnino malum esse, inveniamus, voluptas
antea inde percepta ex animo nostro discedat, & contra in e-
undem redeat, simul ac nosmet nos fefellisse, remque ean-
dem omnino excellentem esse reperiamus. Quæ cum ita
sint, videmus causam voluptatis excitandæ duplicem omnino
esse aliam in bonitate rei cognita aliam in ipsa cognitionis no-
stræ ratione versari.

Nihil mentis nostræ interest ad voluptatem sentiendam, ut-
rum bonum, quod iudicamus, sit præsens, an futurum an om-
nino iam præterierit, cum sufficiat, ut bonum illud vi co-
gnitionis animo nostro præsens existat. Quando igitur in ea-
dem re & in præsentiarum rationem boni inesse opinaris, & si-
mul boni, quod in eo fuerit, recordaris atque deinde prospici-
cis, quid boni inde promittatur, non potest non ex eiusdem
rei consideratione triplicis generis gaudium proficisci.

Quo de argumento si acutius velimus philosophari, dicen-
dum est, non tam rem ipsam, quam bonitatis rationem, quæ
re multæ rationes aut gravissimæ rationes bonitatis sunt in una
iunctæ & quasi compactæ, ex illa re multiplex & magna vo-
luptas in nos redundabit. Ex quo intelligitur, rem, quæ ra-
tione multiplici bona est, voluptatem multiplicem largiri, &
voluptatem nostram tantam esse, quantam iudicamus rei,
quam contemplamur, bonitatem. Sed illud quoque appa-
ret, voluptatem perfici atque absolvi, si id, quod perfecte
bonum est, consideremus & attendamus.

Bo-

Bonum, quod in aliis miramur, bis bonum iudicamus, si in nobis ipsis liceat illud deprehendere. Quod in causa est, quare duplex inde promanet voluptas. Gratum est, bonum aliquod videre. Gratum denuo est, idem nostrum, idem in nostra potestate, esse. Ecquid enim pulchrius, quid iucundius est, quam illud, quod interioris suae praestantiae consensu bonum existit, cum nostrae quoque felicitatis cupiditate connata aptissime optimeque convenire & conspirare? Jure itaque colligo, voluptatem, quae ex rei alicuius praestantia, quam intuemur, provenit, repeti & renovari, quamprimum eandem ad nos pertinere & spectare possumus iudicare.

Liceat mihi iam haec omnia, quae de multiplici voluptate, ex bonitate rei multa & varia proficiscente, abs me iam disputata sunt, comprehendere & argumentari, voluptatem nostram plane insignem & egregiam, in nobis gigni & produci, siue bonitas rei pro temporis diversitate, siue pro sua multitudine & quantitate, seu denique ita simul consideretur, pro uti, quod bonum censemus, a nobis quoque tenetur & possideatur. Namque quid aliud voluptatem eximiam dicamus, quam voluptatem bonitatis multiplicis cognitione multiplicatam? Enimvero qua ratione voluptas & delectatio multa non sit eadem quoque magna & excellens? Sicut enim unus bonitatis consideratione generatur aliqua voluptas: ita bonitate multiplici in re quapiam cognita, non potest non multiplex voluptas connecti & combinari, atque propter hanc ipsam multitudinem, voluptas illa augeri & amplificari.

Quemadmodum autem recte dicitur, ignoti nullam esse cupiditatem: ita quoque multo magis existimemus, boni, quantumcumque illud sit, nullam voluptatem esse, nisi idem quoque a nobis cognoscatur & perspiciatur. Quo fit, ut, quomodo cognitionis ratio diversa est, ita quoque voluptas, quae illa generatur, varia sit, ipsaque varietate sua crescat. Namque si plura simul bona animi nostri contemperatione complectamur, certe multo maior voluptas nostra erit, quam si in bonorum nonnullorum paucitate subsistamus. Cum enim bonum unumquodque suam afferat nobis voluptatem, qua

re non bona plura mentis nostræ intuitu uno perspecta multiplicem proferant animi delectationem? Qua re illud efficitur, ut mens nostra capax sit voluptatis eo maioris, quo plura bona valet simul intueri atque complecti. Sin vero contingit, ut bonorum multitudinem iam sentiat atque percipiat, quis neget, voluptatem animi nostri insignem tunc non tam esse posse, quam potius iam adesse, & ipso percipi nostro sensu?

Sed illud quoque animadverto, voluptatem animi nostri capere incrementa multo maiora, si cognitio bonitatis est certa, firma atque immobilis, quam si eadem dubia, incerta atque verosimilis sit. In illa enim cognitione certa duplex bonitatis consideratio concurret, altera rei, quam contemplamur, altera cognitionis, quæ in re ista versatur. Quis vero dubitet affirmare, quod duplicis bonitatis consideratio duplicem adeoque maiorem animi reddat nobis voluptatem, quam nuda unius eiusdemque simplicis boni conspectus? Certe, quo certior est boni perspecti notitia, eo maior quoque est voluptas inde impetrata, utpote quæ ipsa certitudine cognitionis novas melioresque colligit & assumit vires.

Denique dantur certi cognitionis huius gradus, cum alia omnia ea, quæ in rei bonitate inhaerent, considerationis vehementia confundat, alia contra bonitatis illius partes singulas placide discernat atque distinguat. Atque intelligo, hoc ipso gradu duplici cognitionis confusæ atque distinctæ voluptatem quoque mentis nostræ mirum in modum differre & discrepare. Enimvero in cognitione illa bonitatis confusæ mens nostra sibi conscia est boni alicuius, sed quod unum & simplex est & sæpe multa bona intra boni unius terminos coarctat atque concludit. Si igitur unicum tantum voluptatem ab unius boni notitia expectes, non errabis. At vero in cognitione boni distincta singulas bonitatis partes ab se invicem distingues & numerabis. Nonne singulæ illæ bonitatis partes computatæ ipsæ quoque bonæ censentur? Nonne tunc tot bonorum conscius tibi eris, quot bonas partes in una re bona discernes & numerabis? Quod si autem, quod sæpius dixi, multitudo bonitatis nobis præparat voluptatis copiam; non

non video, quare cognitio boni distincta, quæ vi suæ considerationis multiplicis ipsa bona in uno bono multiplicat, in nobis amplissimam unius licet boni voluptatem proferat atque producat. Dicamus igitur hic quoque voluptatem mentis nostræ merito eo maiorem fore, quo distinctior diligentiorque cognitio illius a nobis instituetur.

Hæc, quæ a nobis de cognitionis nostræ discrimine dicta sunt, sane omnia eo faciunt, ut ipsa quoque amplitudine, certitudine & perspicacia cognitionis nostræ, quæ in bono aliquo contemplando occupata est, gaudium concitari planissime jam intelligamus. Cum enim triplici hac notitiæ nostræ varietate, quæ ad bonum aliquod tendit, voluptatem nostram, ostenderim augeri; ipsum autem augmentum illud voluptatis gaudium progignat: sane sequitur ut gaudium quoque triplici illa contemplationis via maxime nascatur.

Sed hæc omnia, quamvis nonnullis perquam obscura atque abstrusa esse & scholas nostras potius quam virorum doctorum conspectum aut elegantiam decere videantur: tamen ipsa subtilitate sua ea, quæ de gaudio beatorum futuro codex divinus tradit, plurimum illustrant. Hic enim docet, gaudium æternum proventurum esse ex ipso Dei summi conspectu, quo sanctæ animæ in spirituum celestium, consortio jucundissimo fruuntur. Certe nunquam non habebunt presentia bona quæque, quæ intueantur, quæ in numine perfectissimo optimisque spiritibus admirentur. Quando deerit occasio aut facultas recordandi bona præterita, sive beneficia divina sive gloriam patris divini toties laudatam velint sibi in memoriam revocare? Ecquid vero a gratia divina poterunt expectare, nisi quod bonum, pulcrum laudabile & clementia divina, documentis infinitis sibi comprobata, dignum existat? Quicquid contueantur, sive sit præsens sive præteritum sive futurum, semper erit bonum. Neque hoc aut unum aut duplex aut triplex aut omnino magnum erit. Deum ipsum, qui est bonum summum, & in hoc bona infinita, & præter hunc tot bona, quot nunquam & nusquam, in se in suis in aliis in ipsis spiritibus sanctissimis perpetuo & in æternum considerabunt. Et, quod utilissimum est, in se nihil vitii,

con-

contra nihil non boni deprehendent, arque animadvertent. Quare igitur existimemus, mentem quoque nostram tunc non multo plura simul, omnia certius, omnia distinctius & cognoscere posse & cogniturum esse, posteaquam imperfecta quæque perfecta reperiemus. Omnia sic cognoscemus, quasi oculis nostris intueamur. Erit itaque cognitio nostra perfecta bonorum tot tantorumque, ut gaudium nostrum perfectum esse possit. Tu mihi tot & tanta bona numera, quor & quanta felicitas æterna comprehendet, aut ostende mihi sapientem, qui tot bona simul, tam certo, tamque distincte mente sua teneat, quam quidem anima beata? Numne poteris gaudium majus cogitare aut cogitando fingere, quam in cælis expectabis & Deus promisit? Ego certe non possum non jucundissima felicitatis hujus æternæ meditatione plane ab omni voluptatis terrestris sensu abripi & avocari. Quæ quidem meditatio facile multo pluribus sæcunda esset, & fertilitate sua nova gaudia generaret, nisi me scirem mensura mea metiri. Sive enim considerem, ipsam recordationem gaudii percepti novum gaudium largiri & inde gaudium felicitatis æternæ perpetuo nova capere incrementa, quod majoris gaudii indies possimus reminisci; sive attendam, quam pulcre ea, quæ piscatores docuerunt, cum philosophorum sapientia consentiant: Non possum non in demississimam sapientiæ divinæ venerationem abripi atque abduci.

Sed hæc jam breviter volui præfari eo potissimum, ut auditores humanissimos ad orationes duas alumnorum discedentium perofficiose invitarem. Cum enim duo juvenes, & linguarum studio & diligentia sua nobis satis spectati, ad academiam abire ex parentum optimorum voluntate secum constituerint: etiam in eo obedientiam & pietatem suam nobis comprobare voluerunt, ut uterque carmine vernaculo Musis nostrum suum diceret vale. Quæ ratione igitur antea specimen suorum profectuum oratione latina uterque edat, & quidem

AVGVSTVS LEBRECHT SÆTTLERVS, Herzberg. Sax. de eloquentiæ laude, tum

JOHANNES GOTTLÖB MARCKWORDTVS, Pretzsch. Sax. de dignitate hominis in Christo conspicua dicat ut perbenevole eras sacris publicis iisque matutinis finitis quod felix sit; audiatis, est, quod religiose a vobis, peto & contendo. Dedi A. O. R. clb Is CCXXXVI. d. XI. Aprilis.

AB: 155056

VD 18

ULB Halle 3
003 085 112

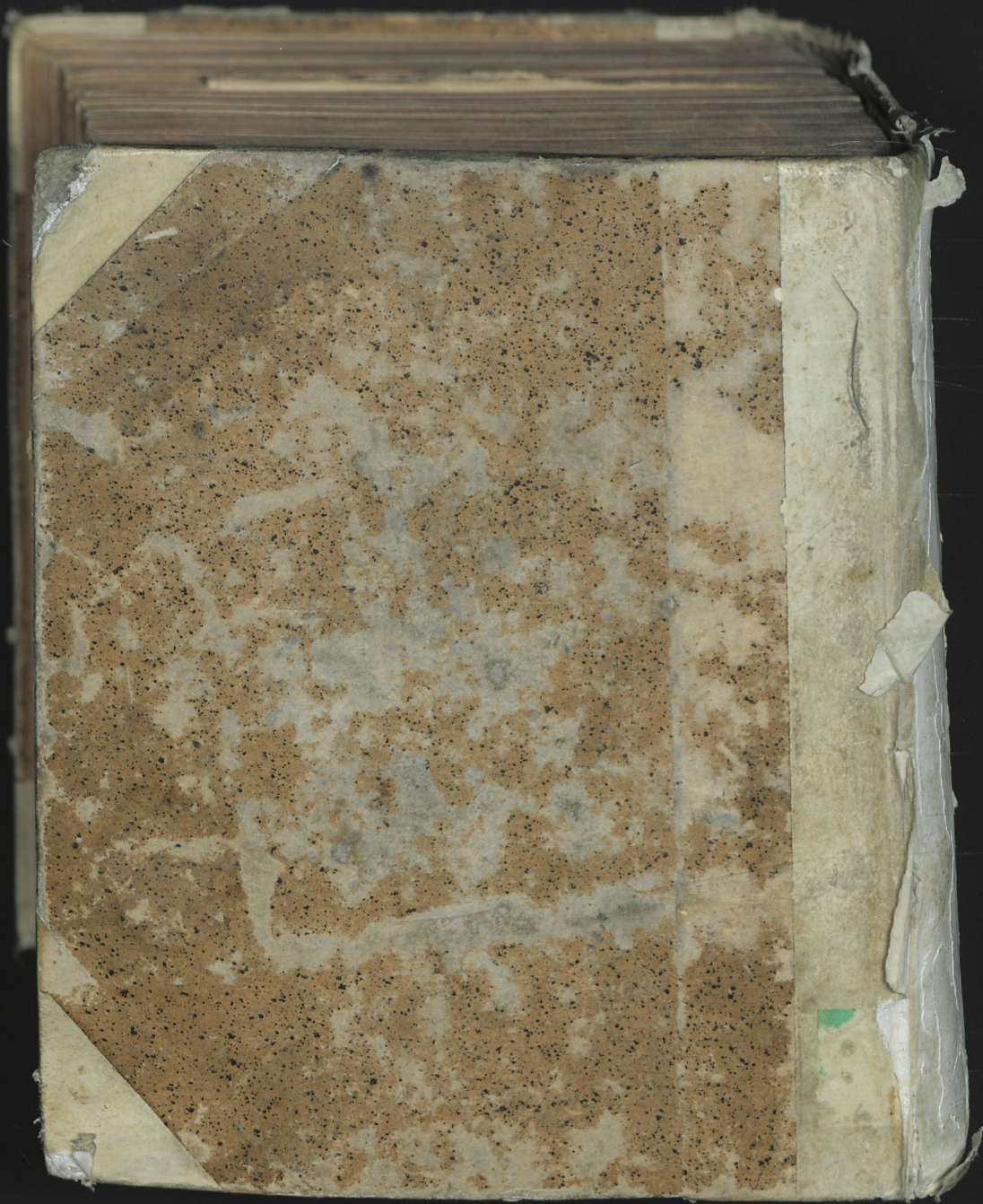

TA → SL
Nov 75 fkt 1

R

VD 17

ÆTEH

HU

N

AUDIT

OP

DUAS

D

M. Mich

Torgavi

NEM

AE

MOS

S

RUM

ardus,

ell.

